

Fríverslunarsamtök Evrópu

22

Fríverslunarsamtök Evrópu, EFTA, voru stofnuð árið 1959 með undirritun Stokkhólmssamkomulagsins og tóku til starfa ári seinna. Stofnlönd EFTA voru Bretland, Svíþjóð, Danmörk, Noregur, Austurríki, Sviss og Portúgal. Ísland bættist svo í hópinn árið 1970, Finnland 1986 og síðast Lichtenstein árið 1991.

Frá árinu 1995 eru aðeins fjögur lönd með aðild að EFTA. Það eru Ísland, Noregur, Sviss og Lichtenstein. Hin löndin sex hafa öll gengið í Evrópusambandið.

Samtökin voru stofnuð að frumkvæði Bretlands sem sá sér ekki fært að gerast aðili að EBE við stofnun þess árið 1957,¹ meðal annars vegna sérstaks fríverslunarsamnings sem þeir höfðu við Samveldislöndin. Bretar keyptu ódýra matvöru af Samveldislöndunum og óttuðust að tapa þessum viðskiptum ef Bretland gengi í Efnahagsbandalag Evrópu. Margar þjóðir óttuðust líka það yfirþjóðlega vald sem fólst í stofnunum og samþykktum EBE og álitu að það skerti sjálfstæði þeirra.

EFTA-þjóðirnar voru sér mjög meðvitaðar um þann efnahagslega ávinning sem aðild að efnahagsbandalagi hefði í för með sér en treystu sér ekki til að stíga skrefið til fulls inn í EBE og stofnuðu þess vegna EFTA. Markmiðið með EFTA var að koma á frjálsri verslun milli aðildarlandanna með afnámi tolla og annarra viðskiptahafta á iðnvarningi. Í EFTA er enginn ytri tollur gagnvart þjóðum utan samtakanna. Hver þjóð ákveður sína viðskiptastefnu gagnvart öðrum þjóðum. EFTA voru því

¹ Evrópusambandið (ESB) hét Efnahagsbandalag Evrópu (EBE) þegar það var stofnað árið 1957 og árið 1967 var tekið upp nafnið Evrópubandalagið (EB). Það var notað þar til 1992 þegar nafninu var breytt í Evrópusambandið.

fyrst og fremst samtök um frjáls viðskipti á iðnvarningi á milli aðildarlandanna.

Megináherslan var lögð á að fella niður tolla á iðnaðarvörum en tollar voru einnig felldir niður að hluta á sjávarafurðum og landbúnaðarvörum. Svíþjóð, Ísland og Danmörk felldu niður tolla á eldhúsinnréttingum vegna þess að þær voru framleiddar í öllum löndunum. Ísland framleiddi Rafha-eldavélar sem þýddi að felldir voru niður tollar af öllum eldavélum sem fluttar voru inn frá hinum aðildarlöndunum. Ef varan var ekki framleidd í landinu þurfti ekki að fella niður tolla af henni þegar hún var flutt inn frá aðildarlöndunum.

Ísland varð aðili að samningnum árið 1970, eins og áður sagði, en fékk tíu ára aðlögunartímabil, þ.e. frá 1970 til 1980. Á þessu tímabili voru smátt og smátt felldir niður tollar á vörum sem einnig voru framleiddar hér á landi. Nær allur innréttingaiðnaður okkar lagðist af í kjölfarið enda mikil stærðarhagkvæmni í greininni og ómögulegt fyrir smáfyrirtæki, sem framleiddu eingöngu fyrir heimamarkað á Íslandi, að keppa við fyrirtæki sem verksmiðjuframleiddu mikið magn með margfalt lægri kostnaði. Kexframleiðslan hvarf nær alveg svo og íslensk skógerð og fataiðnaður en sælgaðisframleiðslan varð fjölbreyttari en áður vegna aukinnar samkeppni.

EFTA hefur að meginmarkmiði að stuðla að frjálsum viðskiptum milli aðildarlandanna fjögurra en auk þess hefur það tvö önnur meginverksvið. Hið fyrri er að gera fríverslunarsamninga við lönd utan EFTA og sjá um að eftir þeim sé farið. EFTA hefur gert fimmtán slíka fríverslunarsamninga við lönd vítt og breytt um heiminn. Þessi vinna fer fram í höfuðstöðvum EFTA í Genf í Sviss en þar hafa aðildarríkin fastafulltrúa.

Hitt sviðið er aðstoð við að halda utan um og fylgja eftir samningnum um Evrópskt efnahagssvæði (EES-samningnum) frá 1992. EES-samningurinn er samningur þriggja EFTA-landa, Íslands, Noregs og Lichtenstein, við Evrópusambandið. Tvíhliða fríverslunarsamningar höfðu áður verið gerðir árið 1973 milli EB og sjö EFTA-landa og var Ísland eitt þeirra. Hugmyndina að Evrópsku efnahagssvæði má rekja allt aftur til ársins 1989. Jacques Delors forseti framkvæmdastjórnar EB flutti það ár ræðu á fundi Evrópuþingsins í Strassborg þar sem hann reifaði hugmyndir sínar um aukið samstarf EFTA og EB. Á leiðtogafundi

EFTA-ríkjanna sama ár lýstu EFTA-ríkin sig tilbúin til að kanna möguleika á nánara samstarfi við EB. Endanlegur samningur um EES var staðfestur hér á landi 1. janúar 1994. Með samningnum um EES urðu EFTA-löndin þrjú aðilar að innri markaði Evrópusambandsins sem byggir á frjálsri för vinnuafis, fjármagns, vöru og þjónustu innan þessa svæðis. Starf EFTA vegna EES-samningsins fer fram á EFTA-skrifstofunni í Brussel.

Aðalstofnun EFTA er EFTA-ráðið sem heldur fundi tvisvar í mánuði en tvisvar á ári eru fundir þar sem ráðherrar aðildarríkjanna hittast og eru það nær undantekningarlaust utanríkisráðherrar EFTA-landanna sem koma til þeirra funda. Hlutverk EFTA-ráðsins hefur frá upphafi verið þrífætt en það er að tryggja viðskipti á milli landanna á grundvelli sanngjarnar samkeppni, að greiða fyrir tengslum við önnur ríki, ríkjasambönd og alþjóðastofnanir og að hafa eftirlit með framkvæmd EFTA-samningsins.

Íslensk iðnaðarframleiðsla frá Rafha

EFTA-ráðið

Verkefni

- 1 Hvað er EFTA?
- 2 Hvenær og hvers vegna var það stofnað og hver voru stofniríki þess?
- 3 Hvaða lönd eru í EFTA í dag?
- 4 Hvert var frá upphafi meginhlutverk EFTA?
- 5 Hvar eru höfuðstöðvar EFTA?
- 6 Hvenær gengu Íslendingar í EFTA?
- 7 Hver hefur verið reynsla íslenskra iðnfyrirtækja af EFTA-aðildinni?
- 8 Hver eru meginhlutverk EFTA í dag?

Evrópusambandið

23

Efnahagsbandalag Evrópu (EBE)

Efnahagsbandalag Evrópu var stofnað í Róm árið 1957 með undirritun Rómarsáttmálans en tók til starfa ári seinna, þ.e. 1958. Sex lönd stóðu að stofnun Efnahagsbandalags Evrópu: Frakkland, Þýskaland, Ítalía, Holland, Belgía og Lúxemborg.

Það voru þrjár meginástæður fyrir stofnun EBE:

- Óskín um frið í Evrópu. Stofnendur EBE trúðu því að aukin viðskiptaleg og efnahagsleg tengsl drægju úr líkum þess að styrjaldir brytust á ný út í Evrópu.
- Löndin vildu mynda viðskiptaheild sem gæti skapað efnahagslegt mótvægi við Bandaríkin í vestri.
- Löndin vildu mynda viðskiptaheild sem gæti skapað efnahagslegt mótvægi við Sovétríkin og Austur-Evrópu.

Evrópubandalagið (EB)

Efnahagsbandalag Evrópu tók upp nýtt nafn árið 1967 og varð að Evrópubandalaginu. Árið 1973 stækkaði Evrópubandalagið þegar þrjú ný lönd bættust við: Bretland, Írland og Danmörk. Grikkland bættist síðan við árið 1981 og Spánn og Portúgal árið 1986.

Evrópusambandið (ESB)

Evrópubandalagið tók enn upp nýtt nafn 1992 og heitir síðan Evrópusambandið. Árið 1995 komu Finnland, Svíþjóð og Austurríki inn í ESB. Og í maí 2004 bættust enn tíu lönd í hópinn. Það voru Pólland, Ungverjaland, Tékkland, Eistland, Lettland, Litháen, Kýpur, Malta, Slóvenía og Slóvakía. Þann 1. janúar 2007 bættust síðan tvö lönd með 30 milljónir íbúa í hópinn. Þessi lönd eru Búlgaría og Rúmenía.

Árið 2007 þegar fimmtíu ár voru liðin frá stofnun EBE voru